

KRZYSZTOF OSIŃSKI

UAM POZNAŃ

KILKA UWAG O DZIAŁALNOŚCI DYPLOMATYCZNEJ JANA DŁUGOSZA W LATACH 1448-1450

Jan Długosz był bez cienia wątpliwości postacią bardzo ważną w polskiej historiografii. Swoją twórczością dziejopisarską kanonik krakowski położył podstawy pod nowożytną historiografię polską¹. Edukację rozpoczął już w 1421 roku, wstępując do szkoły miejskiej w Nowym Mieście Korczynie, gdzie jego ojciec piastował urząd starosty grodowego. Jednak trzy lata później przeniósł się do szkoły kolegiackiej w Wieluniu, w której pozostawał aż do 1427 roku². Ostatnim etapem oficjalnej edukacji Jana Długosza był Wydział Sztuk Wyzwolonych na krakowskim uniwersytecie, gdzie zapisał się 23 kwietnia 1428 roku. W tym samym czasie studiowali również Jakub z Szadka, Grzegorz z Sanoka, Dzierśław z Rytwian, Piotr ze Żwanowa, Michał z Kleparza i Stanisław z Kobylina³, tworzący później elitę intelektualną państwa Jagiellonów. Długosz utrzymywał z nimi ożywione kontakty do końca życia.

Sądzić można, że jednym z głównych powodów porzucenia studiów przez Długosza były problemy finansowe ojca, a także wiążąca się z tym trudność utrzymania młodego studenta w stolicy państwa, co absorbowало znaczne nakłady gotówki. W związku z tym Jan Długosz postanowił wystarać się o pracę jako notariusz na dworze biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, którego miał okazję poznać jako towarzysza króla Władysława Jagiełły w trakcie jego przyjazdów do Nowego Miasta Korczyna, a także jako kanclerza uniwersytetu.

Równie ważna, co wyniesiona w trakcie nauki wiedza, była jego działalność dla małopolskiego środowiska kościelnego w połowie XV wieku. W tym właśnie czasie

---

¹ A.F. Grabski, *Zarys historii historiografii polskiej*, Poznań 2006; tenże, *Dzieje historiografii*, Poznań 2011; S. Cynarski, *Uwagi nad problemem recepcji „Historii” Jana Długosza w Polsce XVI i XVII wieku*, [w:] *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, red. S. Gawęda, cz. 1, Warszawa 1980, s. 281-292.

² *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*, oprac. R. Rosin, Warszawa 1963, s. 121-122.

³ *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 1: *Ab anno 1400 ad annum 1489*, ed. Ż. Pauli, Kraków 1887, s. 67-72.

przyszło mu wypełniać różne misje dyplomatyczne⁴, które z jednej strony zlecał mu jego mentor, czyli biskup krakowski Zbigniew z Oleśnicy⁵, a z drugiej monarcha i jego przedstawiciele. Właśnie liczne podróże były jednym z wielu czynników, które wywarły znaczny wpływ na najważniejsze dzieło historiograficzne Długosza, czyli jego *Annales*⁶. Dzięki udanym poselstwom, walorom osobistym i protekcji rodziny (np. Jana Elgota) udało mu się szybko awansować w hierarchii urzędniczej na dworze biskupa krakowskiego, gdzie już od 1438 roku występował jako kanclerz biskupi. Długosz zyskał zaufanie wszechwładnego biskupa Oleśnickiego, któremu towarzyszył w podróżach, a także – co równie ważne – został egzekutorem jego ostatniej woli.

Przedmiotem tego artykułu będzie działalność kanonika krakowskiego przed drugą (pierwsza odbyła się w 1448 roku po kapeluszu kardynalski dla Oleśnickiego) podróżą do Rzymu. Jednocześnie okoliczności, które towarzyszyły dziejopisowi w trakcie tej wyprawy, i jego dalsze perypetie w Italii i w Ziemi Świętej zostaną omówione jedynie marginalnie. Zdecydowałem się nie rozwijać tego wątku, ponieważ artykuł Jolanty Majsiak w pełni, jak sądzę, wypełnia tę lukę w historiografii⁷. Reasumując, wypada zatem stwierdzić, że artykuł nie będzie wyczerpującą rozprawą

⁴ M. Biskup, *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza w sprawach pruskich w latach 1454-1466*, [w:] *Długossiana...*, cz. 1, s. 141-167.

⁵ Historiografia dysponuje obecnie tylko jednym monograficznym studium na temat tej wybitnej postaci. Zob. M. Dzieduszycki, *Zbigniew Oleśnicki*, t. 1-2, Kraków 1853-1854. Praca ta, niestety, nie spełnia wymogów współczesnej historiografii, ponieważ jest dziełem bardzo subiektywnym. Warto poznać również: M. Koczerska, *Zbigniew Oleśnicki i kościół krakowski w czasach jego pontyfikatu (1423-1455)*, Warszawa 2004; J. Nikodem, *Zbigniew Oleśnicki w historiografii polskiej*, Kraków 2001, s. 15-49; tenże, *Zbigniew Oleśnicki w dziełach Jana Długosza*, „Nasza Przyszłość” 1997, nr 87, s. 73-121. O związkach Długosza z Oleśnickim zob.: M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1893; *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, red. D. Gawęda, cz. 1-2, Warszawa 1980-1983; *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci*, red. F. Kiryk, Olsztyn 1983; I. Chrzanowski, *Jan Długosz. Próba charakterystyki człowieka*, [w:] *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*, t. II, Kraków 1930, s. 93-115.

⁶ Zob. M. Handelsman, *Historyka, zasady metodologii i teorii poznania historycznego*, Warszawa 1928, s. 23: „Typowym pragmatykiem jest pierwszy znakomity historyk polski Długosz (w. XV), który w historii widzi wielką księgę wychowania publicznego”. M. Koczerska, *Mentalność Jana Długosza w świetle jego twórczości*, „Studia Źródłoznawcze” 1971, t. 15, s. 109-139; U. Borkowska, *Treści ideowe w dziełach Jana Długosza. Kościół i świat poza Kościołem*, Lublin 1983; S. Gawlas, *Świadomość narodowa Jana Długosza*, „Studia Źródłoznawcze” 1983, t. 27, s. 3-66; J. Krzyżaniakowa, *Pojęcie narodu w Rocznikach Jana Długosza. Z problemów świadomości narodowej w Polsce w XV wieku*, [w:] tenże, *Nie ma historii bez człowieka*, Poznań 2011, s. 189-207; tenże, *Pojęcie państwa i narodu w Rocznikach Jana Długosza*, [w:] tenże, *Nie ma historii...*, s. 207-217.

⁷ Warto zapoznać się z ustaleniami Jolanty Majsiak (z d. Podolskiej), która w swojej rozprawie magisterskiej poruszała problem polskich pielgrzymek do Ziemi Świętej. Zob. J. Majsiak, *Pielgrzymka Jana Długosza do Ziemi Świętej w 1450 roku*, www.edukacja.edux.pl/p-963-pielgrzymka-jana-dlugosza-do-ziemi-swietej.php (<http://jolamajsiak.dzs.pl/artykuly/pielgrzymka-jana-dlugosza/>) (dostęp 2.11.2013 r.); J. Podolska, *Pielgrzymi polscy w Ziemi Świętej w latach 1350-1450*, „Peregrinus Cracoviensis” 1996, z. 4, s. 213-223.

na temat kilku wypraw dyplomatycznych kanonika krakowskiego, a raczej próbą rekonesansu i zasygnalizowaniu braków w literaturze przedmiotu. Potwierdzeniem tego zamierzenia może być tytuł tego tekstu, który sugeruje czytelnikowi, że materiał źródłowy nie zostanie przez autora w pełni wyeksponowany. Na marginesie można napomknąć, że badania na temat poruszanej w tym artykule problematyki zamierzam znacznie rozwinąć i pogłębić poprzez dalsze dociekania naukowe.

Kwestię misji dyplomatycznych Długosza poruszano kilkakrotnie w szczegółowych studiach czy na marginesach szerszych rozpraw⁸, co znacznie ułatwia zbadanie zarysowanego w tym tekście problemu. Jednak należy pamiętać, że znacznie większą przeszkodą jest lapidarność wzmianek źródłowych na temat polskich pątników i podróżników w średniowieczu⁹. Dlatego sądzę, że warto zająć się tym mało eksponowanym epizodem w działalności sekretarza Zbigniewa Oleśnickiego i spróbować uwidocznic bezpośrednio podłoże pielgrzymki do Ziemi Świętej. Na marginesie wypada zasygnalizować, że zaobserwować można zwiększającą się aktywność wypraw pątniczych w późnym średniowieczu, co wiązało się ze wzrostem liczby odpustów jubileuszowych udzielanych wiernym, a także z większą dostępnością świętych miejsc¹⁰. Nie zmienia to jednak faktu, że dla mieszkańców peryferyjnego Królestwa Polskiego był to wciąż znaczny wydatek, co w oczywisty sposób ograniczało polski ruch pielgrzymi.

W języku łacińskim termin pielgrzymka (*peregrinatio*) oznacza pobyt poza krajem, podróżowanie po obcych krainach, bycie za granicą, wojażowanie¹¹, czyli innymi słowy przebywanie w miejscu nieznanym, wśród obcego otoczenia, ale oznacza to zarazem podróż w celu pątniczym, czyli dewocyjnym¹². W zasadzie w śred-

⁸ J. Mrukówna, *Jan Długosz. Życie i twórczość*, Kraków 1972; F. Papée, *Jan Długosz*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. V, red. W. Konopczyński, Kraków 1939-1945, s. 176-180; H. Zeissberg, *Dziejopisarstwo polskie wieków średnich*, t. 2, Warszawa 1877; J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław 1964; S. Grzybowski, *Jan Długosz*, Kraków 2003, s. 16.

⁹ J. Podolska, *Pielgrzymi polscy w Ziemi Świętej...*, s. 213-214. Ogólny przegląd zob. W. Szymborski, *Źródła do dziejów ruchu pielgrzymkowego – próba klasyfikacji*, „Peregrinus Cracoviensis” 2006, z. 17, s. 33-43.

¹⁰ Należy zaznaczyć, że w kraju rozwijał się zwyczaj uczęszczania do lokalnych miejsc świętych (analogicznie w innych częściach Europy). Szerzej zob. U. Borkowska, *Dynastia Jagiellonów w Polsce*, Warszawa 2012, s. 404-424. Zob. również R. Röhricht, *Bibliotheca geographica Palaestinae. Chronologisches Verzeichnis der auf die Geographie des Heiligen Landes bezüglichen Literatur von 333 bis 1878 und Versuch einer Cartographie*, Berlin 1890; W. Mruk, *Pielgrzymowanie do Ziemi Świętej w drugiej połowie XIV wieku*, Kraków 2001, s. 34-47; H. Manikowska, *Jerozolima – Rzym – Compostela. Wielkie pielgrzymowanie u schyłku średniowiecza*, Wrocław 2008, s. 34: „Ursula Ganz-Blattler uchwyciła między początkiem XIV w. a 1540 r. 262 relacje opisujące pielgrzymkę jerozolimską (niekiedy razem z innymi peregrynacjami) [...]. W opublikowanym kilka lat później artykule Ludwiga Schmutze liczba tych pierwszych wydanych drukiem jest znacznie wyższa: 447. W każdym wypadku ponad połowa z tych tekstów powstała między latami czterdziestymi XV a początkami XVI stulecia”.

¹¹ J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Warszawa 1997, s. 732; A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, wyd. IV, Warszawa 1992, s. 493; *Słownik łacińsko-polski*, red. M. Plezia, t. IV: *P-R*, Warszawa 1974, s. 89.

¹² J. Ablewicz, *Pielgrzymka jako znak święty*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 1983, t. 9, s. 13; J. Jagła, *Droga nawracająca świat. Kilka słów o ikonografii świętych pielgrzymów w sztuce śre-*

niowieczu można wyróżnić trzy rodzaje pielgrzymek: 1) pielgrzymki, które były podejmowane z własnej inicjatywy i charakteryzowały się wzniosłymi celami, głównie religijnymi; 2) pielgrzymki nakazane przez czynniki świeckie i kościelne jako pokuta za popełnione przewiny; 3) pielgrzymki o innym charakterze, czyli zastępcze i o celach politycznych, handlowych lub szpiegowskich¹³. Bez wątplenia wszystkie rodzaje pielgrzymek łączy ciekawość (*curiositas*) tego, co można spotkać na wyprawie w nieznaną. Ponadto można założyć, i nie będzie to dalekie od prawdy, że opowiadania, zwłaszcza innych pątników, mogły jeszcze mocniej podsycać chęć podjęcia ekskursji do Ziemi Świętej¹⁴. Owa ciekawość była również spowodowana faktem, że topos ten przewijał się w życiu religijnym wiernych, a także tym, że dużym autorytetem – co dziwić nas w żaden sposób nie może – cieszyło się Pismo Święte i sceny w nim zawarte sprzyjały rozwojowi zainteresowania Jerozolimą i innymi świętymi miejscami Bliskiego Wschodu¹⁵. Oczywiście nie wszystkie wyprawy wpisują się w przedstawiony kanon, ale pielgrzymka będąca przedmiotem tej rozprawy świetnie wkomponowuje się w pierwszy, naszkicowany wyżej, rodzaj peregrynacji do Ziemi Świętej.

Po raz pierwszy Jan Długosz udał się do Italii w 1436 roku, kiedy to z polecenia biskupa krakowskiego miał wystarać się o wystawienie przez papieża Eugeniusza IV dokumentu, który miał zatwierdzić akt inkorporacji 10 altarii katedralnych dla wspólnoty wikariuszy. Poseł odnalazł dwór papieski w Bolonii (wcześniej przebywał we Florencji), gdzie Eugeniusz IV schronił się po ucieczce z Rzymu¹⁶. Papież 17 grudnia 1436 roku wystawił dokument, w którym polecał opatowi mogiłskiemu zbadanie tej sprawy i potwierdzenie nadania altarii przez biskupa Oleśnickiego dla wspólnoty wikariuszy¹⁷.

Jan Długosz po raz pierwszy przebywał w Rzymie w 1448 roku, kiedy to z dyspozycji Zbigniewa Oleśnickiego udał się z misją do papieża Mikołaja V w celu zatwierdzenia nominacji kardynalskiej dla biskupa krakowskiego¹⁸. Poseł w trakcie

---

dniowiecznej Śląska, Pomorza i Warmii, [w:] *Pielgrzymowanie i sztuka. Góra Świętej Anny i inne miejsca pielgrzymkowe na Śląsku*, red. J. Lubos-Kozieł, Wrocław 2005, s. 283 (o definicji pielgrzymy).

¹³ W. Mruk, *Pielgrzymowanie do Ziemi Świętej...*, s. 35.

¹⁴ B. Wyrozumska, *Z dziejów polskich pielgrzymek w średniowieczu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1989, z. 8, s. 79; A. Krawiec, *Ciekawość świata w średniowiecznej Polsce*, Poznań 2012, s. 156.

¹⁵ Zob. A. Krawiec, *Ciekawość świata...*, s. 156 i n.

¹⁶ *Vita Ioannis Dlugosch senioris canonici Cracoviensis*, ed. M. Brożek, Warszawa 1961, s. 49: *Primam suadente Sbigneo in Italiam, ad Eugenium, pontificem maximum, et inde in Germaniam ad Basiliense concilium, consecuturus Cracoviensem praebendam*. Zob. M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 18, 58; S. Grzybowski, *Jan Długosz...*, s. 16; H. Zeissberg, *Dziejopisarstwo polskie...*, s. 6.

¹⁷ *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 1: 1063-1415, wyd. S. Kuraś, Lublin 1965, nr 353, s. 244.

¹⁸ J. Długosz, *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. XII, Warszawa 2005, s. 74. Okoliczności starań o kapelusze kardynalski są dobrze znane w literaturze przedmiotu, zob. M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 25; S. Grzybowski, *Jan Długosz...*, s. 17;

swojej podróży przejechał przez Czechy, gdzie zatrzymał się w siedzibie prymasa Węgier, która znajdowała się w Ostrzyhomiu. Następnie pojechał do Wiener Neustadt w Austrii, gdzie spotkał Eneasza Sylwiusza Piccolominiego – sekretarza ówczesnego króla Niemiec, Fryderyka III (od 1452 roku cesarz rzymski)¹⁹. Tylko przypuszczeniem jest sugestia Ignacego Zarebskiego, że Długosz zatrzymał się w Austrii, żeby obdarować Piccolominiego prezentami od swego protektora²⁰. Niestety, hipoteza ta jest nieweryfikowalna, ponieważ nie zachował się w archiwach żaden list, który można wiązać z tym wydarzeniem²¹. List Eneasza do biskupa krakowskiego za pośrednictwem Jana Elgota trafił natomiast do Andrzeja Gałki, który z kolei miał go przekazać Oleśnickiemu²², jednakże w tym czasie Gałka został oskarżony przez krakowskiego inkwizytora Alberta z klasztoru Trójcy Świętej o sprzyjanie herezji husyckiej²³. Po przeszukaniu krakowskiego mieszkania Gałki znaleziono w nim zakazane pisma Jana Wiklifa z komentarzem krakowskiego mistrza, co tylko utwierdziło inkwizytora w przekonaniu, że Gałka jest winny zarzuconemu mu przez biskupa krakowskiego szerzeniu błędnych nauk. Andrzej, nie czekając na wyrok, zbiegł na Śląsk do Bolka V, księcia głogowsko-opolskiego²⁴. Wskutek tego można przypuszczać, że wzmiankowany list nigdy do biskupa nie dotarł²⁵.

Następnie Długosz podążył do Bolonii, żeby przekonać Marcina z Przemyśla, aby udał się do Polski i objął posadę nadwornego lekarza biskupa krakowskiego, Zbigniewa Oleśnickiego, a także katedrę na Uniwersytecie Krakowskim, co osta-

---

I. Zarebski, *Stosunki Eneasza Sylwiusza z Polską i Polakami*, Kraków 1939, s. 39; T. Graff, *Episkopat monarchii jagiellońskiej w dobie soborów powszechnych XV wieku*, Kraków 2008, s. 122-130; tenże, *Wokół sprawy kardynalatu biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 2002, z. 129, s. 41-47; tenże, *Sprawa kardynalatu Zbigniewa Oleśnickiego a spór o precedencję w radzie królewskiej z prymasem Władysławem Oporowskim*, „Nasze Historie” 2005, t. 7, s. 105-116; tenże, *Biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki wobec schizmy bazylijskiej (1439-1449)*, [w:] *Zbigniew Oleśnicki. Książę Kościoła i mąż stanu*, red. F. Kiryk, Kraków 2006, s. 195-204; M. Koczarska, *Zbigniew Oleśnicki wśród ludzi i idei swojej epoki*, [w:] *Zbigniew Oleśnicki. Książę...*, s. 27-32.

¹⁹ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. II: 1382-1445, wyd. A. Lewicki, Kraków 1894, nr 49 (dalej: CE); M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 229, reg. 47; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe o życiu i działalności Jana Długosza*, [w:] *Długossiana...*, cz. 1, s. 310.

²⁰ I. Zarebski, *Stosunki Eneasza Sylwiusza...*, s. 39, 58. Z kolei S. Grzybowski (*Jan Długosz...*, s. 18) przypuszczał, że powodem zatrzymania była chęć odbycia audiencji u Fryderyka III. Tak też pisał sam Długosz, zob. CE, t. II, nr 49; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe...*, s. 310.

²¹ J. Mrukówna (*Jan Długosz. Życie...*, s. 7) uważa, że do pierwszego spotkania Długosza z Piccolominim doszło dopiero w trakcie wyprawy pątniczej kanonika krakowskiego. Podobnie sądzi J. Mitkowski, zob. tenże, *Jan Długosz*, Warszawa 1988, s. 18.

²² M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 229, reg. 48.

²³ P. Kras, *Husyci w piętnastowiecznej Polsce*, Lublin 1998, s. 78-82; J. Garbacik, *Gałka Andrzej*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 7, red. W. Konopczyński, Kraków 1948-1958, s. 256; S. Kolbuszewski, *Herezja kanonika Jędrzeja Gałki*, Wrocław 1964, s. 27-28.

²⁴ M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, t. 3, Kraków 1841, s. 231-235.

²⁵ Por. J. Smołucha, *Kontakty Zbigniewa Oleśnickiego z Eneaszem Sylwiuszem Piccolominim*, [w:] *Zbigniew Oleśnicki. Książę...*, s. 207 i przyp. 9.

tecznie zakończyło się niepowodzeniem, ponieważ uczoney wybrał się na Węgry, aby tam objąć urząd lekarza nadwornego²⁶. Dopiero z Bolonii dotarł Długosz do Rzymu.

Kanonikowi krakowskiemu udało się spełnić pokładane w nim nadzieje²⁷. Misja zakończyła się pełnym sukcesem posła, który wystarał się o bullę papieską (29 lipca 1449 r.²⁸) i 1 października 1449 roku przywiózł kapelusz kardynalski dla swego protektora²⁹. Wspomniana data wjazdu Długosza do Krakowa nie jest przypadkowa, ponieważ, jak wykazał Janusz Kurtyka³⁰, w tym czasie trwał krakowski wiec sądowy, który ściągnął do stolicy znaczne grono panów świeckich, a także duchownych. Był to idealny moment do wyeksponowania sukcesu osiągniętego przez biskupa krakowskiego³¹. Wskutek tego nie może dziwić, że Jan Długosz zanotował obecność tylu osób:

Ten [tj. Długosz – K.O.], przybywając pierwszego października do Krakowa, został przyjęty z wielką radością i czcią i zaprowadzony do grodu krakowskiego koło katedry, niemal przez wszystkich prałatów i kanoników krakowskich oraz wielu znakomych dostojników, którzy wyszli naprzeciw. Tam wspomniany kardynał Zbigniew z dostojnikami: kasztelanem krakowskim Janem z Czyżowa, wojewodą krakowskim Janem z Tęczyna, wojewodą sandomierskim Janem z Oleśnicy, kasztelanem sandomierskim Przedborem z Koniecpola, kasztelanami: lubelskim Krzesławem z Kurozwek, wiślickim Mikołajem z Zakrzowa, radomskim Grzegorzem z Branic, bieckim Janem z Bobrka, marszałkiem Królestwa Polskiego Mikołajem z Brzezia, Janem Granowskim z Pilczy oraz doktorami, magistrami i scholarami całego Uniwersytetu Krakowskiego oraz z innymi nieskończenie mnogimi panami, szlachtą i mieszczanami, obojga płci, którzy zeszli się na to widowisko, wychodząc mu na spotkanie w bramie katedry, przyjmuje go i prowadzi do nawy katedry³².

²⁶ M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 58; S. Grzybowski, *Jan Długosz...*, s. 21.

²⁷ CE, t. II, nr 82, 83; M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 230, reg. 52; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe...*, s. 311.

²⁸ *Bullarium Poloniae*, t. 6: 1447-1464, ed. I. Sułkowska-Kurasiowa, S. Kuraś, Romae-Lublina 1998, nr 301; *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, t. IV: 1386-1450, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1905, s. 493-494, nr 1512.

²⁹ J. Długosz, *Roczniki...*, ks. XII, s. 90-93; *Vita Ioannis Dlugosch...*, s. 52: *Cum ab Italia reverteretur cum insignibus cardinalatus, quae pro Sbigneo impetraverat, febre correptus est*. Patrz również M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 220, reg. 47; H. Zeissberg, *Dziejopisarstwo polskie...*, t. 2, s. 8-11 (narracja oparta na błędnej interpretacji przesłanek); K. Baczkowski, *Dzieje Polski późnośredniowiecznej (1370-1506)*, [w:] *Wielka historia Polski*, t. 3, red. J. Wyrozumski, Kraków 1999, s. 189.

³⁰ J. Kurtyka, *Tęczynscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997, s. 342. Ustalenia tego badacza uściśliła M. Koczerska (*Zbigniew Oleśnicki wśród ludzi...*, s. 32, przyp. 123), ustalając, że 1 października 1449 przypadł pierwszy dzień wieceu.

³¹ Tak też to wydarzenie ocenia W. Zawitkowska, *W służbie pierwszych Jagiellonów. Życie i działalność kanclerza Jana Taszki Koniecpolskiego*, Kraków 2005, s. 228-229.

³² J. Długosz, *Roczniki...*, s. 90-91.

Przytoczony *passus* podkreśla, że dumny biskup krakowski potrafił wykorzystać swój sukces poprzez dobrze zorganizowaną propagandę i przez to próbował odbudować swój podupadający autorytet tudzież wpływ na kreowanie polityki państwowej³³.

Godność kardynalska, którą ostatecznie uzyskał Zbigniew Oleśnicki, wzmocniła jego pozycję w zbliżającej się rozgrywce politycznej z młodym królem, a także z episkopatem i możnowładztwem wielkopolskim³⁴. Uwidoczniło się to już na zjeździe w Piotrkowie w 1449 roku, kiedy kardynał dążył do udokumentowania swojego pierwszeństwa przed prymasem Władysławem Oporowskim w radzie królewskiej³⁵. Spór udało się rozstrzygnąć dopiero w czerwcu 1451 roku na zjeździe piotrkowskim i niewątpliwie było to rozwiązanie kompromisowe dla prymasa³⁶, które nie mogło zaspokoić wybujałej ambicji i autokratycznych zakusów Zbigniewa Oleśnickiego. Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że była to jego klęska, ponieważ nie osiągnął zakładanych uprzednio celów politycznych. Najwięcej w tej rozgrywce zyskał Kazimierz Jagiellończyk, ponieważ mógł decydować, którego dostojnika (prymasa czy kardynała) powołać w danym momencie do rady. Dzięki temu zaczął bardzo umiejętnie szachować swoich przeciwników politycznych i forsować politykę, która mu odpowiadała, bez konsultacji z wpływowym kardynałem. Jednocześnie król zastrzegł, że każdy kandydat ubiegający się o biskupstwo musi wpieryw otrzymać zgodę królewską, co było rozwiązaniem dla monarchy bardzo korzystnym, ponieważ biskupi zasiadali w najwyższych kręgach decyzyjnych, a odpowiedni dobór członków tego gremium gwarantował młodemu królowi kontrolę nad nimi³⁷.

Kanonik krakowski nie zabawił długo w stolicy, ponieważ jeszcze w tym samym roku udał się na Węgry, aby podjąć mediację między Janem Giskrą a Janem Hunyadym, który był regentem Węgier. Konflikt między nimi wybuchł w sierpniu 1449 roku³⁸, a część działań toczyła się na zostawionym Królestwu Polskiemu Spiszu³⁹, więc

³³ M. Koczerska, *Zbigniew Oleśnicki i kościół...*, s. 264.

³⁴ Literaturę przywołuje T. Graff, *Episkopat monarchii jagiellońskiej...*, s. 122-124. O propagandzie sukcesu Oleśnickiego zob. M. Koczerska, *Miniatura na dokumencie odpustowym kardynała Oleśnickiego z 1449 roku*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1983, R. 45, z. 2, s. 163-174; W. Fałkowski, *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447-1492)*, Warszawa 1992, s. 64-67; M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 41-44.

³⁵ M. Bogucka, *Kazimierz Jagiellończyk i jego czasy*, Kraków 2009, s. 66-67.

³⁶ *Volumina Legum. Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie od r. 1732 do r. 1782 wydanego*, wyd. J. Ohryzko, t. I, Petersburg 1859, s. 77-78 (*De Praerogativis, archiepiscopi gniensensis et jure coronandi reges*).

³⁷ Szerzej patrz M. Koczerska, *Zbigniew Oleśnicki wśród ludzi...*, s. 33-34 (również omówienie błędnych interpretacji zjazdu piotrkowskiego jako sukcesu Oleśnickiego).

³⁸ J. Długosz, *Roczniki...*, s. 94: „gubernator Węgier Jan Hunyad, zebrawszy wojsko, wysłał je w kierunku Koszyc przeciw Czechom i buntującym się przeciw niemu miastom. Na jego czele postawił jako wodza swego siostrzeńca Czakła”. Por. B. Czwojdrak, *Królowa Zofia Holszańska a biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki*, [w:] *Zbigniew Oleśnicki. Książę...*, s. 153; też, *Zofia Holszańska. Studium o dworze i roli królowej w późnośredniowiecznej Polsce*, Warszawa 2012, s. 62, 148.

³⁹ J. Długosz, *Roczniki...*, s. 94: „Chcąc [Jan Hunyady – K.O.] następnie udać się do ziemi spiskiej – bo tam Czesi trzymali większe załogi – zachłannym ogniem zamienia ją w popiół”.

strona polska musiała na taki bieg zdarzeń zareagować. Według przekazu zawartego w *Annales* królowa Zofia Holszańska wspólnie ze Zbigniewem Oleśnickim zorganizowali zjazd małopolskiego możnowładztwa⁴⁰, który odbył się w Nowym Mieście Korczynie⁴¹. Postanowiono, że na Węgry wyruszą posłowie Królestwa Polskiego: Jan Długosz ze strony kardynała i Jan z Zagórzan ze strony królewskiej⁴². Taki dobór posłów nie był przypadkowy. Na przekór hipotezie Bożeny Czwojdrak, mówiącej, że głównym powodem takiego stanu osobowego poselstwa był fakt, iż Jan z Zagórzan był zaufanym podwładnym królowej, sędzę, że był to najmniej istotny czynnik takiego rozwoju wypadków. Należy pamiętać, że Spisz dzierżyli z nadania króla Władysława III Oleśniccy, zatem oczywiste było, że dążyli do bezzwłocznego rozwiązania tego zatargu⁴³. Zresztą podobnie było w przypadku królowej, która na terenach objętych walkami miała swoje dobra. Jednak problem Spiszu i działalności rabunkowej na tym terytorium z pewnością nie były jedynym pretekstem, który skłonił stronę polską do zaangażowania się w roli rozjemcy. Wypada pamiętać, że południowe granice Korony, czyli pogranicze polsko-węgierskie, polsko-czeskie i polsko-śląskie, były miejscem permanentnej działalności band łupieżczych, które nic nie robiły sobie z obowiązującego prawa i prób wyeliminowania grabieży przez czynniki państwowe⁴⁴. Co, niestety, w znacznej mierze osłabia hipotezę postawioną przez B. Czwojdrak, która właśnie w tym upatrywała głównej przyczyny polskiego wysiłku dyplomatycznego i skłania do odrzucenia tej teorii⁴⁵.

Wyprawa posłów zakończyła się sukcesem. Po kilkudniowej mediacji w Kremnicy (dotarli tam 9 listopada 1449 r.) doprowadzili do zawarcia rozejmu między zwaśnionymi stronami, który obowiązywać miał do lipca 1450 roku⁴⁶. Z kolei 31 marca 1450 r. w czasie sejmu w Budzie obie strony konfliktu podpisały pokój, w którym wytrzymały tylko jeden rok, gdyż w drugiej połowie 1451 r. konflikt ponownie rozgorzał⁴⁷.

⁴⁰ Nie przekonuje argumentacja B. Czwojdrak, która uważa, że inicjatywa wyszła z obu stron, czyli królowej i Zbigniewa Oleśnickiego. Bardziej prawdopodobne było, że to kardynał nalegał na zaangażowanie dyplomatyczne w tym konflikcie. Zob. E. Janota, *Bardziejów: historyczno-topograficzny opis miasta i okolicy*, Kraków 1862, s. 31.

⁴¹ J. Długosz, *Roczniki...*, s. 95: „Królowa Zofia i kardynał Zbigniew, poruszeni tymi nieszczęściami, do których doszło i które się szykowały, po odbyciu zjazdu w Nowym Mieście z dostojnikami z ziemi krakowskiej dla przerwania tej okropnej wojny [...] wysyłają [...]”. Por. M. Bo-brzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 231, reg. 52.

⁴² B. Czwojdrak, *Zofia Holszańska...*, s. 147-149.

⁴³ H. Zeissberg, *Dziejopisarstwo polskie...*, s. 16.

⁴⁴ F. Kiryk, *Stosunki handlowe Jasła i miast okolicznych z Węgrami w XV wieku*, [w:] *Studia nad dziejami Jasła i powiatu jasielskiego*, red. J. Garbacik, Kraków 1964, s. 159 i n.; tenże, *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1967, s. 64 i n. (tam opis kilku band zbójceckich, które grasowały na tym terenie). Bardziej szczegółowo na temat pobudek i działalności Piotra Szafranca zob. J. Sperka, *Szafrancowie herbu Stary Koń. Z pradziejów awansu i kariery w późnośredniowiecznej Polsce*, Katowice 2001, s. 365-390.

⁴⁵ B. Czwojdrak, *Zofia Holszańska...*, s. 147-149.

⁴⁶ S. Grzybowski, *Jan Długosz...*, s. 21-22.

⁴⁷ J. Długosz, *Roczniki...*, s. 135-136.

Dzięki doświadczeniu nabytemu podczas wcześniejszych podróży do Italii, a także w trakcie innych misji dyplomatycznych, mógł Długosz przygotować grunt do planowanej od lat wyprawy do Ziemi Świętej, a zwłaszcza zapoznać się z traktem, z którego korzystali dyplomaci w czasie podróży do Stolicy Apostolskiej (*Iter Cracovia Roman*)⁴⁸. Nawiązane znajomości, zwłaszcza na dworze Fryderyka III, mogły zapoczątkować w przyszłości.

Na rok 1450 przypadał kolejny jubileusz odpustowy w Rzymie – w późnym średniowieczu odbywały się one równo co pięć dekad⁴⁹. Bezspornie to wydarzenie przyciągać musiało uwagę rzesz wiernych i, zapewne, skorzystali z tej okazji Jan Długosz i Elgot⁵⁰, którzy zresztą już od dłuższego czasu planowali pielgrzymkę, ale przeciwności losu i kolejne misje dyplomatyczne kanonika krakowskiego opóźniały ostateczny termin wyprawy pątniczej. Ostatecznie do organizowanej przez Długosza i Elgota wyprawy dołączyli dwaj nieznani z imienia wikariusze krakowscy, a także stryj Długosza (również nieznany nam z imienia) ze swym siostrzeńcem (też Janem) i siostrzeniec Jana Elgota⁵¹. Informacje na temat samej pielgrzymki, aczkolwiek w bardzo zwięzłej formie, możemy czerpać ze słów kanonika krakowskiego, który przy okazji zanotowania w swoim dziele wzmianki o śmierci Elgota, stwierdził, że „dane mu było widzieć własnymi oczyma grób Pana i miejsce Kalwarii w Jerozolimie”⁵². Dzięki tej zapisce, jednak lapidarnej w swej formie, można poznać fragment itinerarium naszych pielgrzymów w trakcie peregrynacji po Ziemi Świętej⁵³.

Podczas podróży powrotnej z Ziemi Świętej Długosz przywiózł ze sobą do kraju przepisany dla kardynała Oleśnickiego kodeks listów Eneasza Sylwiusza Piccolominiego⁵⁴. Na marginesie wypada zaznaczyć, że kodeks ten był później wykorzystywany przez Długosza jako lektura w trakcie nauczania synów Kazimierza Jagiellończyka, a także Krzysztofa Szydłowieckiego, który przebywał na dworze królewskim i pobierał nauki u Jana Długosza⁵⁵. Z kolei nawiązania do innych tekstów Piusa II, z których bardzo szeroko kanonik krakowski korzystał, można odnaleźć w jego *Annales*.

Od razu po powrocie z wyprawy pątniczej kanonik krakowski wrócił do pełnionych uprzednio obowiązków. Zapewne świadczy to o tym, że oczekiwano jego szybkiego powrotu do kraju. Potwierdza to fakt, że już w sierpniu 1450 roku udał się do Wrocławia, do Jana Kapistrana, a później przebywał w księstwie oświęcimskim.

⁴⁸ F. Papée, *Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*, Warszawa 1907, s. 279-281, dodatek (gdzie podana jest cała trasa na podstawie wpisu do Metryki Koronnej z 1450 roku); B. Wyrozumska, *Z dziejów polskich pielgrzymek...*, s. 82.

⁴⁹ Zdarzały się wyjątki, zob. H. Manikowska, *Jerozolima – Rzym – Compostela...*, s. 7-13.

⁵⁰ H. Barycz, *Jan Elgot*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 6, red. W. Konopczyński, Kraków 1947, s. 227.

⁵¹ J.S. Bystron, *Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie (1141-1914)*, Kraków 1930, s. 6-8; I. Zarębski, *Stosunki Eneasza Sylwiusza...*, s. 39-41.

⁵² J. Długosz, *Roczniki...*, s. 153.

⁵³ *Vita Ioannis Dlugosch...*, s. 50.

⁵⁴ J. Krukowski, *O lekturze królewiczów – uczniów Jana Długosza*, [w:] *Jan Długosz...*, s. 69.

⁵⁵ J. Kieszkowski, *Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki*, cz. 2, Poznań 1912, s. 164.

Tylko z przytoczonych powyżej przykładów działalności dyplomatycznej kanonika krakowskiego można wyrobić sobie pewne, acz reprezentatywne, zdanie na temat pozycji Jana Długosza w hierarchii duchowieństwa małopolskiego i jego roli u boku biskupa krakowskiego. Wyprawy, które zlecił Oleśnicki swojemu podwładnemu, wymagały zręczności i znajomości innych krajów oraz obyczajów w nich panujących, co znowu wiązało się z określonymi umiejętnościami praktycznymi, wiedzą i erudycją. Świadczy to również o zaufaniu, jakim darzył kanonika krakowskiego jego protektor i nauczyciel dyplomatycznego kunsztu, czyli biskup krakowski.

Bibliografia

Źródła

- Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 1: *Ab anno 1400 ad annum 1489*, ed. Ż. Pauli, Kraków 1887
- Bullarium Poloniae*, t. 6: *1447-1464*, ed. I. Sułkowska-Kurasiowa, S. Kuraś, Romae-Lublina 1998
- Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. II: *1382-1445*, wyd. A. Lewicki, Kraków 1894
- Długosz J., *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. XII, Warszawa 2005
- Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, t. IV: *1386-1450*, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1905
- Vita Ioannis Długosch Senioris Canonici Cracoviensis*, ed. M. Brożek, Warszawa 1961
- Volumina Legum. Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie od r. 1732 do r. 1782* wydanego, wyd. J. Ohryzko, t. I, Petersburg 1859
- Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 1: *1063-1415*, wyd. S. Kuraś, Lublin 1965

Literatura

- Ablewicz J., *Pielgrzymka jako znak święty*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 1983, t. 9, s. 13-24
- Baczkowski K., *Dzieje Polski późnośredniowiecznej (1370-1506)*, [w:] *Wielka historia Polski*, t. 3, red. J. Wyrozumski, Kraków 1999
- Barycz H., *Jan Elgot*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 6, red. W. Konopczyński, Kraków 1947, s. 227-228
- Bobrzyński M., Smolka S., *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1893
- Bogucka M., *Kazimierz Jagiellończyk i jego czasy*, Kraków 2009
- Borkowska U., *Treści ideowe w dziełach Jana Długosza. Kościół i świat poza Kościołem*, Lublin 1983
- Borkowska U., *Dynastia Jagiellonów w Polsce*, Warszawa 2012
- Bystron J.S., *Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie (1141-1914)*, Kraków 1930
- Chrzanowski I., *Jan Długosz. Próba charakterystyki człowieka*, [w:] *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby*, t. II, Kraków 1930, s. 93-115

- Czwojdrak B., *Zofia Holszańska. Studium o dworze i roli królowej w późnośrednio-wiecznej Polsce*, Warszawa 2012
- Dąbrowski J., *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław 1964
- Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, red. S. Gawęda, cz. 1-2, Warszawa 1980-1983
- Dzieduszycki M., *Zbigniew Oleśnicki*, t. 1-2, Kraków 1853-1854
- Falkowski W., *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447-1492)*, Warszawa 1992
- Garbacik J., *Galka Andrzej*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 7, red. W. Konopczyński, Kraków 1948-1958, s. 255-258
- Gawlas S., *Świadomość narodowa Jana Długosza*, „*Studia Źródłoznawcze*” 1983, t. 27, s. 3-66
- Grabski A.F., *Zarys historii historiografii polskiej*, Poznań 2006
- Grabski A.F., *Dzieje historiografii*, Poznań 2011
- Graff T., *Episkopat monarchii jagiellońskiej w dobie soborów powszechnych XV wieku*, Kraków 2008
- Graff T., *Wokół sprawy kardynalatu biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*” 2002, z. 129, s. 19-50
- Graff T., *Sprawa kardynalatu Zbigniewa Oleśnickiego a spór o precedencję w radzie królewskiej z prymasem Władysławem Oporowskim*, „*Nasze Historie*” 2005, t. 7, s. 105-116
- Grzybowski S., *Jan Długosz*, Kraków 2003
- Handelsman M., *Historyka, zasady metodologii i teorii poznania historycznego*, Warszawa 1928
- Jagła J., *Droga nawracająca świat. Kilka słów o ikonografii świętych pielgrzymów w sztuce średniowiecznej Śląska, Pomorza i Warmii*, [w:] *Pielgrzymowanie i sztuka. Góra Świętej Anny i inne miejsca pielgrzymkowe na Śląsku*, red. J. Lubos-Kozieł, Wrocław 2005, s. 283-296
- Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci*, red. F. Kiryk, Olsztyn 1983
- Janota E., *Bardziejów: historyczno-topograficzny opis miasta i okolicy*, Kraków 1862
- Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, wyd. IV, Warszawa 1992
- Kieszkowski J., *Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki*, cz. 2, Poznań 1912
- Kiryk F., *Stosunki handlowe Jasła i miast okolicznych z Węgrami w XV wieku*, [w:] *Studia nad dziejami Jasła i powiatu jasielskiego*, red. J. Garbacik, Kraków 1964
- Kiryk F., *Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1967
- Koczarska M., *Mentalność Jana Długosza w świetle jego twórczości*, „*Studia Źródłoznawcze*” 1971, t. 15 s. 109-139
- Koczarska M., *Miniatura na dokumencie odpustowym kardynała Oleśnickiego z 1449 roku*, „*Biuletyn Historii Sztuki*” 1983, R. 45, z. 2, s. 163-174
- Koczarska M., *Zbigniew Oleśnicki i kościół krakowski w czasach jego pontyfikatu (1423-1455)*, Warszawa 2004
- Kolbuszewski S., *Herezja kanonika Jędrzeja Galki*, Wrocław 1964
- Kras P., *Husyci w piętnastowiecznej Polsce*, Lublin 1998

- Krawiec A., *Ciekawość świata w średniowiecznej Polsce*, Poznań 2012
- Krzyżaniakowa J., *Nie ma historii bez człowieka*, Poznań 2011
- Kurtyka J., *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997
- Majsiak J., *Pielgrzymka Jana Długosza do Ziemi Świętej w 1450 roku*, www.edukacja.edu.pl/p-963-pielgrzymka-jana-dlugosza-do-ziemi-swietej.php (<http://jolamajsiak.dzs.pl/artykuly/pielgrzymka-jana-dlugosza/>) (dostęp 2.11.2013 r.)
- Manikowska H., *Jerozolima – Rzym – Compostela. Wielkie pielgrzymowanie u schyłku średniowiecza*, Wrocław 2008
- Mitkowski J., *Jan Długosz*, Warszawa 1988
- Mruk W., *Pielgrzymowanie do Ziemi Świętej w drugiej połowie XIV wieku*, Kraków 2001
- Mrukówna J., *Jan Długosz. Życie i twórczość*, Kraków 1972
- Nikodem J., *Zbigniew Oleśnicki w dziełach Jana Długosza*, „Nasza Przeszłość” 1997, nr 87, s. 73-121
- Nikodem J., *Zbigniew Oleśnicki w historiografii polskiej*, Kraków 2001
- Papée F., *Studia i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka*, Warszawa 1907
- Papée F., *Jan Długosz*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. V, red. W. Konopczyński, Kraków 1939-1945, s. 176-180
- Podolska J., *Pielgrzymi polscy w Ziemi Świętej w latach 1350-1450*, „Peregrinus Cracoviensis” 1996, z. 4, s. 213-223
- Röhricht R., *Bibliotheca geographica Palaestinae. Chronologisches Verzeichnis der auf die Geographie des Heiligen Landes bezüglichen Literatur von 333 bis 1878 und Versuch einer Cartographie*, Berlin 1890
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*, oprac. R. Rosin, Warszawa 1963
- Słownik łacińsko-polski*, red. M. Plezia, t. IV: P-R, Warszawa 1974
- Sondel J., *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Warszawa 1997
- Sperka J., *Szafrancowie herbu Stary Koń. Z pradziejów awansu i kariery w późnośredniowiecznej Polsce*, Katowice 2001
- Szyborski W., *Źródła do dziejów ruchu pielgrzymkowego – próba klasyfikacji*, „Peregrinus Cracoviensis” 2006, z. 17, s. 33-43
- Wiszniewski M., *Historia literatury polskiej*, t. 3, Kraków 1841
- Wyrozumka B., *Z dziejów polskich pielgrzymek w średniowieczu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1989, z. 8, s. 79-88
- Zarębski I., *Stosunki Eneasza Sylwiusza z Polską i Polakami*, Kraków 1939
- Zawitkowska W., *W służbie pierwszych Jagiellonów. Życie i działalność kanclerza Jana Taszki Koniecpolskiego*, Kraków 2005
- Zbigniew Oleśnicki. *Książę Kościoła i mąż stanu*, red. F. Kiryk, Kraków 2006
- Zeissberg H., *Dziejopisarstwo polskie wieków średnich*, t. 2, Warszawa 1877

Summary

**A few remarks about the diplomatic activities
of Jan Długosz in 1448-1450**

Article touches a very important part of activities of the Polish medieval historian, Jan Długosz, that is his diplomatic activity. Due to the high amount of material on this topic the author has focused his attention on the period 1448-1450 in life of Długosz. The text also raises very important event in the history of the Polish church, or the circumstances of the adoption the cardinal by Zbigniew Oleśnicki and the role played in this event by Jan Długosz.

The article is also an attempt to contest the judgements of Polish historiography that require correction or are, to say the least, very debatable. Thus it should be highlighted and discussed the legitimacy of these interpretations based on the source.

